

30.9..2013

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Lausunto OKM:n muistiosta: Asiantuntijuus edellä – korkeakoulujen uusi erikoistumiskoulutus

Tiivistelmä lausunnosta:

- *Uusi erikoistumiskoulutuksen malli selkiyttää tutkintokoulutuksen ulkopuolelle jäävää yliopistojen laajaa koulutustehtävää. Helsingin yliopisto kannattaa esitystä.*
- *Uudessa erikoistumiskoulutuksen mallissa koulutuksen rahoituspohja voi koostua useista eri lähteistä ja erikoistumiskoulutuksesta voidaan periä maksuja. Helsingin yliopisto kannattaa esityksiä.*
- *Uusi erikoistumiskoulutuksen malli rakentuisi yliopistojen yhteisiin verkostoihin/konsortioihin ja keskinäisiin sopimuksiin. Helsingin yliopisto toteaa, että vaihtoehtoisia yhteistyömalleja on vielä selvítettävä.*

Erikoistumiskoulutuksen tavoitteet yksilön, korkeakoulutusjärjestelmän ja työelämän näkökulmasta (kappale 4.1.)

Helsingin yliopisto toteaa, että akateemisten alojen ammatillinen erikoistuminen on tarvinnut selkiyttämistä ja yliopisto pitää hyvänä työryhmän tavoitetta luoda uusi korkeakoulujen erikoistumiskoulutus tutkintokoulutuksen ja täydennyskoulutuksen rinnalle. On myös tarpeen, että samalla luodaan koulutuksille selkeät säädökselliset puitteet.

Helsingin yliopiston 2013 -16 strategian kehittämiskohteisiin kuuluu elinikäisen oppimisen uusi mallien kehittäminen. Työryhmän erikoistumiskoulutukselle asettamat tavoitteet ovat linjassa yliopiston omien strategisten tavoitteiden kanssa. Uusi erikoistumiskoulutuksen malli on yliopiston näkökulmasta tervetullut uudistus, joka selkiyttää yliopiston tutkintokoulutuksen ulkopuolelle jäävää laajaa koulutustehtävää. Helsingin yliopistolle keskeistä uudistuksessa on erikoistumiskoulutuksen monipuolinen, erilaisia vaihtoehtoja sisältävä rahoituspohja. Tämä mahdollistaa sekä nykyisen erikoistumiskoulutuksen tarjonnan että erikoistumiskoulutuksen asteittaisen kehittämisen sellaisille aloille, joilla ei vielä ole vakiintuneita koulutuksen malleja.

Erikoistumiskoulutuksista sopiminen ja niiden järjestäminen (kappale 4.2.)

Erikoistumiskoulutuksen toteuttamiseksi työryhmä esittää sopimusmenettelyä, jossa mm. koulutuksien nimestä, laajuudesta ja tavoitteista sovittaisiin korkeakoulujen keskinäisessä yhteistyössä sekä yhdessä työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Kokemus on osoittanut, että laajoissa konsortioissa ja verkostoissa on vaikea löytää yhteisiä intressejä. On tarpeen vielä arvioida onko välttämätöntä, että sopijaosapuolet muodostavat niiden yliopistojen enemmistön, joilla on koulutus-

vastuu kyseisestä alasta. Lisäksi on arvioitava, onko koulutuksellisesti sekä yliopistokentän rakenteellisen kehittämisen ja yliopistojen profiloitumisen kannalta järkevää vaatia, että alkupe-
räisillä sopijaosapuolilla on velvollisuus hyväksyä mukaan kaikki ne yliopistot, joilla on koulutus-
vastuu kyseisestä alasta. Erikoistumiskoulutukselle ei pitäisi heti alkuun luoda liian jäykkiä ra-
kenteita.

Työryhmän kuvaama sopimusmenettely sekä konsortio- ja verkostomalliset yhteistyöorganisaatit herättävät monia kysymyksiä. Miten esim. tapahtuu yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän edus-
tajien kanssa hyvin erilaisilla aloilla? Entä miten otetaan huomioon alakohtaiset ja maantieteelli-
set erot, joita esim. psykoterapeuttikoulutuksessa ei ole pystytty ratkaisemaan. Helsingin yliopis-
to esittääkin, että erikoistumiskoulutuksesta sopimista, erikoistumiskoulutuksen järjestämistä
sekä erikoistumiskoulutuksen rekisteriä koskevia säädösesityksiä (Valtioneuvoston asetus yli-
opistojen tutkinnoista 794/2004, 20c §, 20d § ja 20e §) vielä harkitaan ja selvitetään erilaisia
yhteistyömalleja.

Säädöspohjan väljentyessä ja tutkintokytken poistuessa tarvitaan tilalle menettely, joka tuot-
taa tietoa valtakunnallisten koulutustarpeiden määrittelyn sekä koulutus- ja aluepoliittisen ohja-
uksen tarpeisiin. Helsingin yliopisto kannattaa erikoistumiskoulutusten rekisterin perustamista
näihin tarpeisiin. Rekisterin sisältöä sen sijaan on edellä mainituista syistä vielä pohdittava.

Erikoistumiskoulutuksen tehtävät, tavoitteet ja asema (kappale 4.3.)

Erikoistumiskoulutuksen keskeiset tavoitteet on kuvattu muistiossa selkeästi ja monipuolisesti.
Näitä ovat esim. työelämän lisääntyneet vaatimukset sekä työelämän muutostarpeiden enna-
kointi, uusiin osaamistarpeisiin vastaaminen, yhteys tieteelliseen tutkimustietoon sekä tutkintoon
johtavan koulutuksen täydentäminen. Erikoistumiskoulutuksessa on kysymys pitkälle tulevaisuu-
teen suuntautuviin osaamistarpeisiin vastaamisesta. Tavoitteet soveltuvat sekä jo olemassa
oleville erikoistumiskoulutuksille että aloille, joilla ei vielä vakiintunutta erikoistumiskoulutusta
ole.

Työryhmä toteaa, että useat yliopiston nykyiset asetuksella säädetty erikoistumiskoulutukset (tai
vast.) voivat jatkaa keskeytyksettä osana uutta erikoistumiskoulutuksen järjestelmää. Näitä ovat
Helsingin yliopistossa esim. erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkäri- ja erikoiseläinlääkärikoulu-
tus, erikoispsykologin koulutus sekä erikoissosiaalityöntekijän koulutus. Tähän kokonaisuuteen
kuuluvat myös terveydenhuollon luonnontieteelliset erikoistumiskoulutukset. Kuten työryhmä
mainitseekin, myös tutkinnon jälkeen suoritettavat opettajan pedagogiset opinnot kuuluisivat
erikoistumisjärjestelmän piiriin. Luettelo on vielä lisättävä tutkinnon jälkeen suoritettavat opet-
tajan pätevyyden tuottavat opetettavan aineen opinnot.

Muistiossa sivuutetaan sairaalafysiikoiden erikoistumiskoulutus, jossa minimivaatimus on tällä
hetkellä voimassa olevien määräysten mukaan lisensiaatin tutkinto fysiikassa ja neljän vuoden
käytännön harjoittelu sairaalassa. Sairaalafysiikon tutkinnonanto-oikeus on tällä hetkellä Hel-
singin, Itä-Suomen ja Oulun yliopistoilla. Muistiossa ei myöskään oteta kantaa muihin sairaala-
alkuisten erityiskoulutettujen asemaan kuten sairaalakemistit, -geneetikot jne. Näiden ammatti-
ryhmien koulutus on Suomessa pitkälti rinnastettavissa erikoislääkäreiden koulutukseen. Esi-
merkiksi sairaalafysiikoita toimii sekä julkisella että yksityisellä sektorilla toista sataa henkilöä
eri nimikkeillä. He ovat vastuussa mm. eriaistaisista viranomais tehtävistä instituuteissa, joissa
he työskentelevät (pääasiassa sairaaloissa).

Helsingin yliopisto toteaa, että kaikki terveydenhuoltoalan erikoistumiskoulutukset (ml psykoterapeuttikoulutus) tulisi uudessa erikoistumiskoulutuksen järjestelmässä ottaa selkeästi STM:n ohjaukseen ja mahdollisuuksien mukaan myös julkisen rahoituksen piiriin. Erikoiseläinlääkärikoulutus kuuluisi vastaavalla tavalla maa- ja metsätalousministeriön alaisuuteen ja opettajien erikoistumiskoulutus OKM:n hallinnonalan vastuulle.

Erikoistumiskoulutuksen kansainväliset ulottuvuudet on syytä ottaa huomioon koulutusjärjestelmän kehittämisessä. Esim. eläinlääketieteen alalla on kehitetty peruskoulutusta täydentämään yleiseurooppalaista erikoistumiskoulutusta, jota säätelee European Board for Veterinary Specialisation (EBVS)-järjestö. EU:n yhteisiä työmarkkinoita palvelemaan luotu yleiseurooppalainen erikoistumiskoulutus voisi olla innovatiivinen esimerkki muillekin koulutusaloille.

Yliopistot ovat pitkään järjestäneet pitkäkestoista akateemista täydennyskoulutusta. Tältä osin on erikseen selvittävää, mikä osa yliopistojen nykyisestä täydennyskoulutuksesta (HY:ssä esim. PD, diploma- ja oppisopimustyyppiset koulutukset) täyttää erikoistumiskoulutuksen kriteerit ja voidaan näin ollen lukea erikoistumiskoulutuksen piiriin. Myös eräissä Helsingin yliopiston tiedekunnissa on tällä hetkellä täydennyskoulutusta, joka voitaneen luokitella erikoistumiskoulutukseksi. Tämä selvitystyö voidaan tehdä työryhmän muistion linjausten pohjalta. Sen sijaan erikoistumiskoulutusten rakentaminen kokonaan uusille aloille on pitkäjännitteisempi tehtävä.

Työryhmä esittää, että uudistus astuisi voimaan 1.1.2015. Vanhasta uuteen järjestelmään siirtyville ehdotetaan kahden vuoden siirtymäaikaa, jolloin näitä koulutuksia koskevat säädökset kumoutuisivat 1.1.2017. Yliopisto pitää uudistuksen aikataulua haastavana, mutta silti riittävänä uudistuksen toteuttamiseksi. Lainsäädäntöä koskevat muutokset on työryhmän muistiossa valmisteltu huolellisesti. On kuitenkin tärkeää, että tällaisessa valtakunnallisesti merkittävässä uudistuksessa edetään asteittain ja varataan korkeakouluille riittävästi aikaa uudistuksen toteuttamiseen.

Helsingin yliopisto kannattaa OKM:n hankkeen käynnistämistä erikoistumiskoulutuksen kehittämiseksi.

Erikoistumiskoulutuksen laajuus ja taso (kappale 4.4.)

Työryhmä ehdottaa, että erikoistumiskoulutuksen minimilaajuudeksi säädettäisiin vähintään 30 op. Tämä on yliopiston näkemyksen mukaan hyvä lähtökohta. Myös työryhmän linjaus erikoistumiskoulutuksen sijoittumisesta kansallisen tutkintojen viitekehyksen tasosta on hyvin perusteltu.

Erikoistumiskoulutuksen kohderyhmät ja opiskelijan asema (kappale 4.5.)

Työryhmä ehdottaa, että yliopistojen järjestämä erikoistumiskoulutus suunnataan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneille ja tietyissä erityistapauksissa (esim. farmaseutit) alemman korkeakoulututkinnon suorittaneille. Helsingin yliopisto pitää linjausta korkeakoulujärjestelmän kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaisena.

Työryhmä ehdottaa, että erikoistumiskoulutuksen osallistujiin sovellettaisiin soveltuvin osin tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijoita koskevia säädöksiä. Helsingin yliopisto huomauttaa, että asiaa on tarkasteltava laajemmin. Jatkovalmistelussa on selvittävää mm. koulutukseen

osallistuvan suhde ylioppilaskuntaan, samoin kuin miten erikoistumiskoulutuksiin liittyvät muutokset vaikuttavat osallistujien yhteiskunnallisiin etuuksiin, yliopiston tarjoamiin työvälineisiin sekä verotuskäytäntöihin.

Erikoistumiskoulutuksen rahoittaminen (kappale 4.9.)

OKM:n rahoitusmalli ei tällä hetkellä ota huomioon korkeakoulujen erikoistumiskoulutustehtäviä. Työryhmä ehdottaa, että laskennallista rahoitusmallia muutetaan 1.1.2017 alkaen siten, että erikoistumiskoulutuksessa suoritettavat opintopisteet huomioidaan mallissa. Helsingin yliopisto toteaa, että jos korkeakoululaitoksen kokonaisrahoitusta ei tehtävien lisääntyessä vastaavasti lisätä, ei mallin muuttaminen siirtämällä resursseja yliopistosektorin sisällä tehtävästä toiseen ratkaise koulutuksen rahoitusta. Päinvastoin tällainen ratkaisu hämärtää käsitystä erikoistumiskoulutukseen käytettävissä olevista resursseista. Helsingin yliopisto ei tällä perusteella kannata erikoistumiskoulutuksen sisällyttämistä rahoitusmalliin. Koulutuksen rahoitus on rakennettava selkeästi toiselle pohjalle. Helsingin yliopisto toteaa, että realistinen vaihtoehto tässä tilanteessa on, kuten muistiossa myös esitetään, monipuolistaa koulutuksen rahoituspohjaa.

Työryhmän ehdottamassa mallissa erikoistumiskoulutuksesta voidaan periä maksuja. Tämä on realistinen lähtökohta. Ensisijaisia rahoittajia olisivat työnantajat ja koulutukseen osallistuvat. Toisaalta on aloja (esim. sosiaali- ja terveydenhuoltoala, opetusala), joiden erikoistumiskoulutukseen on perusteltua ohjata osin/ kokonaan julkista rahoitusta. Helsingin yliopiston kanta on, että erikoistumiskoulutuksen rahoituksessa tulee olla vaihtoehtoisia kombinaatioita, joissa rahoituspohja voi vaihdella 100%:sta julkisesta rahoituksesta liiketaloudellisiin periaattein toimivaan koulutukseen. Työryhmän ehdotus, että maksujen suuruudesta päättäisivät korkeakoulut, on kannatettava.

Kysymyksessä on koko korkeakoululaitosta koskeva uudistus joten on perusteltua, että OKM varaa käynnistymisvaihetta varten 2014 – 2016 työryhmän esittämät 6 milj. euroa vuosittain.

rehtori

Jukka Kola

asiantuntija

Marjo Posti

Tiedoksi:

Tiedekunnat

Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia

Ruralia

Avoin yliopisto

Helsingin yliopiston ylioppilaskunta